

muksia tästä asiasta. Tämä taas johtuu siitä, että niitä ei ole toistaiseksi tehty.

Angin teos saa luultavasti runsaasti vastakaikua niiden tutkijoiden taholta, jotka käyttävät etnografisia menetelmiä omissa tutkimuksissaan. Mutta sillä on toki merkitystä myös niille tutkijoille, jotka ajattelevat monista asioista eri tavalla kuin hän. Vaikkakaan Angin väitteet ovat vähemmän vakuuttavasti perusteltuja, yleisöryhmittelyjä tekevä tutkija muistaa Angin teoksen luettuaan todennäköisesti pohtia tarkemmin ryhmittelyjensä perusteita ja tekemistä. Teoksen väite katselun ailahtelevuudesta saattaa tuoda tutkijan mieleen epäilyn, ettei hänen ajallisesta poikileikkausaineistosta laatimansa kuva yleisöstä olekaan välttämättä niin pysyvä kuin hän oli ajatellut. Tämä taas synnyttäisi tarpeen pitkittäisleikkaustutkimuksiin. Kaiken kaikkiaan Angin teoksella onkin varmasti vaikutuksia, jotka ovat pitkälle siltä riippumattomia, onko lukija hänen kanssaan samoilla linjoilla vai ei.

Pertti Tiihonen

Rosvot kiinni!

PROTESS, David L.; COOK, Fay Lomax; DOPPELT, Jack C.; ETTEMA, James S., GORDON, Margaret T.; LEFF, Donna R. & MILLER, Peter. The Journalism of Outrage. Investigative Reporting and Agenda Building in America. New York, The Guilford Press 1991. 287 s.

Tutkiva journalismi paljastaa yhteiskunnallisia väärinkäytöksiä. Se etsii "uhreja" ja heidän ongelmiansa syyllistyneitä "rosvoja". Tavoitteena on saada epäkohdat

korjatuiksi. Taistelussa hyvän puolesta pahaan vastaan tarkoitus pyhittää usein keinot.

Tärkeänä aseena tässä kamppailussa on närkästyksen synnyttäminen suuressa yleisössä. Se on saatava barrikadeille vaatimaan asioista vastaavien päitä vädille. Tähän viittaa myös kirjan nimi. Siinä tarkastellaan kuutta Yhdysvalloissa melkoista kansallista julkisuutta synnyttäneitä tapausta ja niiden pitkäkestoista synnytystä journalistiseksi tuotteeksi: aiheen syntymistä, eteenpäin kehittelyä, tekoprosessia ja jutun synnyttämien yhteiskunnallisten vaikutusten analyysia.

Kirjan voi nähdä kuuluvan "vakavan tutkivan journalismin" sarjaan. Se pyrkii näyttämään miten tutkivan journalismin menetelmillä pystytään vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, institutionaalistaa tutkiva journalismi osaksi toimitusten arkitutkimia (jos rutinista tässä yhteydessä voidaan puhua) ja nostaa tutkiva journalismi yhteiskunnallisesti arvostettuun asemaan myös toimistusten ulkopuolella. Se pyrkii häivyttämään tutkivan journalismin ympäriltä salapoliisimaisuutta ja mystiikkaa, jota monet amerikkalaiset tutkivan journalismin oppaat ja niksikirjat joko tahallisesti tai tahtomattaan ovat lisänneet.

Kirjan esimerkeissä on kysymys tutkivan journalismin "puhtaimman muodon" eli yhteiskunnallisten väärinkäytösten ja nimenomaan salattujen väärinkäytösten paljastamisesta tiedotusvälineiden kautta ja toimittajien itsensä tekemien tutkimusten avulla. Ei siis tyydytä "pelkkään" analyttisen tai syvällisen tiedon esillekaivamiseen ja väittämiseen.

Tutkiva juttu pyritään henkilöittämään. Tapauksille on löydettävä vähintään kaksi osapuolta ja "hyvän" ja "pahan" väliille on rakennettava jännite. Yksittäisen uhrin kohtalo on lisäksi pystyttävä revittämään laajemmaksi yhteiskunnalliseksi väärinkäytökseksi.

Rosvoja journalistit kutsuvat vielä juttua tehdessään "kohteiksi". Tämä onkin viisasta, sillä syyllisiä ei läheskään aina pystytä osoittamaan. Poliitikotkin ovat

oppineet näkemään paljastukset mahdollisuuksiinsa ongelmiensa korjaamiseksi.

Nixonin vastoinkäymisistä oppineina he reagoivat tutkiviin juttuihin paljon positiivisemmin kuin aiemmin. Heidän on parempi olla osa ongelman ratkaisua kuin osa ongelmaa.

Millaiseen tilanteeseen olisi johtanut esimerkiksi Kouri-tapaus, jos pääjohtaja Lassila ei olisikaan linnoittautunut omiin asemiinsa vaan päinvastoin olisi kiitellyt journalistien pankkinsa kasinopeli-ongelmien selvittämisestä ja samaan hengenvetoon julkistanut omat ehdotuksensa tilanteen korjaamiseksi? Entä olisiko ex-ministeri Kauko Juhantalo sittenkin entinen ministeri, jos hän olisi kiitellyt viestimiä tilinpäätösepäselvyyksiensä esiin nostamisesta ja ryhtynyt heti aktiivisesti selvittämään paljastuneita asioita?

Kirjan päähuomio keskittyy selvittämään tutkivan journalismin osuutta amerikkalaisen poliittisen päiväjärjestyksen rakentamisessa. Paljastusten vaikutusten tutkiminen vaikuttaa mielekkäältä, tähtäähän tutkiva journalismi nimenomaan epäkohtien korjaamiseen.

Esimerkkitapausten mielenkiintoinen piirre on suuren yleisön ja erilaisten painostusryhmien yllättävän vähäinen merkitys poliittisen agendan rakentamisessa. Tätä selvästi tärkeämpää on journalistien ja poliitikkojen keskinäinen koalitiio-journalismi, jossa välineen esiinnotamia ongelmia ratkotaan yhdessä jo ennen jutun julkaisemista.

Tutkiva journalismi on sitä harjoitettava välineelle kustannus, josta halutaan tuottoa. Yksi tuotto on jutun syntyminen, toinen sen synnyttämät yhteiskunnalliset vaikutukset. Yhteistyöllä poliitikkojen kanssa toimittajat haluavat jo etukäteen varmistaa mahdollisuudet ongelmien korjaantumiselle.

Vastapainona vaakakupissa on joidenkin poliitikkojen julkisivun automaattinen kiillotuminen. Tämä nähdään kuitenkin vähemmän vaaralliseksi kuin että jutut vaietaan kuoliaiksi ja epäkohdat jatkuvat.

Suuren yleisön merkitys ongelmien ratkaisemisessa vaikuttaa vain välillisesti taustalla. Poliitikot uskovat medioiden heijastavan ihmisten ajattelutapaa ja toimivan hyvänä linkkinä heidän ja äänestäjien välillä. Se mitä tutkivat journalistit asioista ajattelevat, ei ole kaukana tavallisten ihmisten ajattelumaailmasta.

Kirjansa alkusanoissa tekijät vakuuttavat, että tutkivan journalismin harjoittamisessa kyse on vähemmän intohimoisesta lähestymistavasta kuin minkä Watergate-paljastus (ja varsinkin tapauksesta tehty elokuva) aikoinaan synnytti Yhdysvalloissa. Nyt tutkivailta journalismilta karstataan ristireteläis-henkeä ja myyntityytä. Se osoitetaan työlääksi ja moniin vaikeuksiin törmääväksi journalismiksi, jota pystytään tekemään "viileämminkin".

Yhdysvalloissa tätä kirjaa käytetään toimittajien koulutuksessa mm. Missourin yliopistossa. Se kuluneen myös journalistien käsissä. Suomalaisittain tapaukset vaikuttavat hyvinkin vierailta. Tutkiva lähestymistapa ja vaivoja säästelemätön paneutuminen tiedonhankintaan ei meillä ole kovin yleistä.

Kirjan esimerkkitapaukset muistuttavat enemmänkin laajoja tieteellisiä tutkimusprojekteja kuin journalismia. Aikaa, vaivaa tai resursseja ei säästellä. Selvitystyössä turvaututaan usein epätavomaisiin tiedonhankintamenetelmiin kuten salakuvauksiin, piilomikrofoneihin, valehenkilöllisyyteen jne.

Suomessa tämantapaisia tiedonhankinnan menetelmiä ei pahemmin viitsitä/uskalleta harjoittaa. Täällä vallitsee "lausuntojournalismi". Toimitukset muistuttavat työtavoiltaan enemmänkin postikonttoreita kuin tutkivia vallan vahtikoiria.

Heikki Kuutti

Terrorismi osa poliittisen suvaitsevaisuuden dilemmaa

SCHLESINGER, Philip. *Media, State and Nation, Political Violence and Collective Identities*. London, Sage Publications 1991.

Pohjois-Irlannin 'vapauttamisen' puolesta brittihallintoa vastaan taistelevan IRA:n (Irish Republican Army) sotilaspuhu uutistoimisto Reuterin haastattelussa Lontoon viidestätoista pommiantaamista loka—marraskuussa 1992:

"Kolme tonnia räjähteitä Keski-Lontoossa tai 15 pommia kuukaudessa on melkoisesti voimakkaampi mielenosoitus kuin samat asiat Belfastissa."

"Britit eivät ymmärrä asiallisten argumenttien voimaa, joten he saavat kuunnella voiman argumentteja."

"Me lopetamme tämän businessin aikanaan, eivät englantilaiset. Totta kai me tiedämme, että moni kuolee — moni meistäkin — ennen kuin tämä on ohi, mutta meillä on selkeä päämäärä..."

"Vihollinen ei anna meidän levätä, mutta he unohtavat, että tämä on synnyinmaamme." (Ilta-lehti 14.11.1992)

Tähän tuoreeseen lehtijuttuun kieleytyy yleisestikin lähes kaikki olennainen median ja poliittisen väkivallan välisestä suhteesta. Molemmat tahot ovat omine intresseineen vapaaehtoisesti mukana tässä julkisuuden symbioosissa — ja molemmat hyötyvät siitä.

Stirlingin yliopiston elokuva- ja mediatutkimuksen professori Philip Schlesinger on kirjoittanut tästä symbioosista erittäin mielenkiintoisen kirjan, *Media, State and Nation*, jossa tätä politiikkaa ja julkisuutta koskevaa polttavaa aihetta käsitellään monesta eri näkökulmasta. Schlesinger avaa yhteiskuntapatologian

tavoin symbioottisten poliittaisensa sisuskalut levälleen ja tekee symptomologisen analyysin, mutta ei tietysti kykene eikä pyrikään vastaamaan kaikkiin kysymyksiin.

Schlesinger ei välttämättä yritä edes ottaa palloa varsinaisilta pelaajilta, osapuolilta, mutta pyrkii kyllä haastamaan tutkijat miettimään pelin todellista luonnetta ja olemusta — sekä kolmannen osapuolen, valtion, osuutta asiaan.

Hänen mielestään median ja poliittisen väkivallan välisen yhteispelin järjestelmällinen tutkiminen on paljosta puheesta huolimatta todellisuudessa tuskin pääsyt edes alkuun.

Schlesinger on jakanut tekstinsä kolmeen pääluokkaan, joissa käsitellään (I) poliittisen väkivallan ja median suhdetta, (II) taistelua ideologista vihollista vastaan ja (III) kollektiivisen identiteetin ongelmia. Median ja poliittisen väkivallan symbioottisesta suhteesta kertova ensimmäinen pääluokka on mielenkiintoisin. Toisaalta se on myös tärkeä siksi, että se avaa arkipäivän horisontista näkökulmia julkisuuden ja vallitsevien kulttuuristen käsitysten kannalta merkittäviin kysymyksiin kahdessa muussa luvussa.

Vaikka poliittinen väkivalta ei ole meillä Suomessa mitenkään aktueelli ongelma, me nautimme päivittäin sanomalehtien lukijoina oman annoksemme muun maailman väkivaltaisista tapahtumista. Schlesinger kiinnittää heti tekstinsä ensisivuilla huomionsa juuri meidän kannaltamme erittäin tärkeään kysymykseen: miten poliittinen väkivalta esitetään?

Schlesingerin mukaan media irrottaa poliittisen väkivallan kontekstistaan irralliseksi väkivallan teoksi. Täten se viestii karmeasta ja järjettömästä terrorismista. Journalistit antavat kuitenkin näin tehdessään hänen mielestään väärän kuvan asioista.

Schlesinger lähtee liikkeelle pikku aakkosilta tuntuista mutta todellisuudessa hyvin keskeisistä asennoitumisen ja ar-